

• حکمت هنر اسلامی

Theosophy of Islamic Art

مبحث: تعریف حکمت

تنظیم: علیرضا کریمی

www.arkarimi.ir

حکمت هنر اسلامی

• واژه شناسی:

• حکمت در لغت به معنای نوعی محکم کاری است که در آن رخنه ای راه ندارد و در معلومات عقلی که ابداً قابل بطلان و کذب نیست به کار می رود.
(علامه محمدحسین طباطبایی، تفسیر المیزان)

حکمت به معنای دانایی، علم، دانش، دانشمندی و عرفان نیز به کار رفته و به شناسایی حق و فراگرفتن علوم شرعی و علوم طریقت و حقیقت و برهان و غایت هر چیز معنا شده است.
(علامه دهخدا، لغت نامه)

• واژه شناسان برای حکمت دو معنا برگزیده اند:

• اول- منع

• دوم- استواری

• از این رو حکمت مانع از هر چیزی است که در مقابل خیر و نیکی قرار داشته باشد.

• همچنین به عملی گفته می شود که بری از هرگونه کاستی و خلل است.

• اصل واژه، محکم کاری است خواه در نظر و خواه در عمل.

• سقراط (۳۹۹-۴۷۰ ق.م):

• از نظر سقراط معرفت، باید معرفت ارزشهای جاویدان باشد؛

• رسالت ما برانگیختن مردم به عالی ترین دارایی یعنی نفس از راه حکمت و فضیلت است؛

• برداشت سقراط از حکمت، بصیرت به شناختی است که انسان را به امر خیر و سلامت نفس رهنمون سازد.

• ابن سینا (۴۲۸-۳۷۰ ه.ق):

• حکمت از منظر ابن سینا روشی برای فهم حقیقت رویدادها و صناعتی برای دریافت هر آنچه در عالم واقع موجود است، می باشد.

• همچنین نوعی از افعال که فراگیری آن توسط انسان

برای تعالی و شرافت لازم است می داند.

• او حکمت را برترین علم به برترین معلوم می شمارد.

حکمت و استعلا :

- حکمت با استعلا پیوند خورده است؛
- استعلا، هر آن امری است که در پی بیان امور فوق حسی بوده و به ساحتی متعالی تعلق دارد؛
- حکمت و به تبع استعلا نه به وجه درونی صرف، بلکه به صورت عالی و قدسی مربوط است؛
- استعلا جهت گیری از خود به سوی غیر خود است.
- میان عاشق و معشوق هیچ حائل نیست تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

- حکمت در قرآن و حدیث:
- واژه حکمت در قرآن کریم ۲۰ بار ذکر شده است و خداوند خود را با این صفت وصف نموده است.

• سوره آل عمران آیه ۸۱:

• وَ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَ حِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَ لَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَ أَقْرَرْتُمْ وَ أَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَ أَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (۸۱)

• و خدا از پیامبران پیمان گرفت که شما را کتاب و حکمت داده‌ام به پیامبری که آیین شما را تصدیق می‌کند و به رسالت نزد شما می‌آید بگروید و یاری‌اش کنید. گفت: آیا اقرار کردید و عهد مرا پذیرفتید؟ گفتند: اقرار کردیم. گفت: پس شهادت دهید و من نیز با شما از شاهدانم. (۸۱)

قرآن کریم حکمت را گامی فراتر از مشاهده آیات الهی و تزکیه معرفی می نماید.

چنانچه در سوره آل عمران آیه ۱۶۴ می فرماید:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ
الْحِكْمَةَ وَ إِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (۱۶۴)

خدا بر مؤمنان انعام فرمود، آن گاه که از خودشان به میان خودشان پیامبری مبعوث کرد تا آیاتش را بر
آنها بخواند و پاکشان سازد و کتاب و حکمتشان بیاموزد، هر چند از آن پیش در گمراهی آشکاری بودند.
(۱۶۴)

رسول خاتم (ص): حکمت گمشده مؤمن است

به آن معنا که دستیابی به حکمت دستیابی به پاسخ بسیاری از پرسش های انسان درباره حیات و پایان
سردرگمی ها است

• حکمت و موعظه:

• حکمت برای تعلیم است و در مقابل، موعظه برای بیداری؛

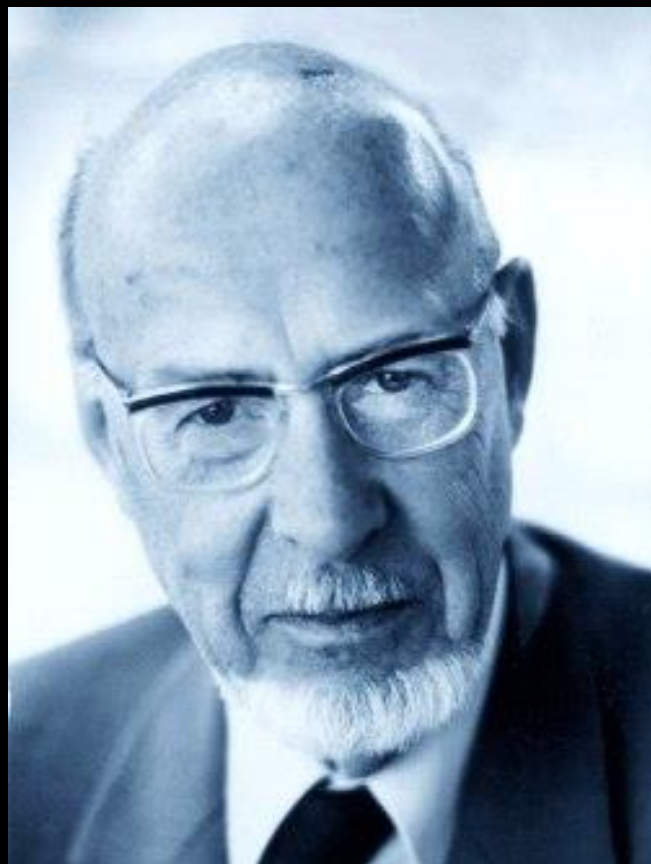
• حکمت ضد جهل و موعظه ضد غفلت است؛

• حکمت یاد می دهد و موعظه یادآوری می نماید؛

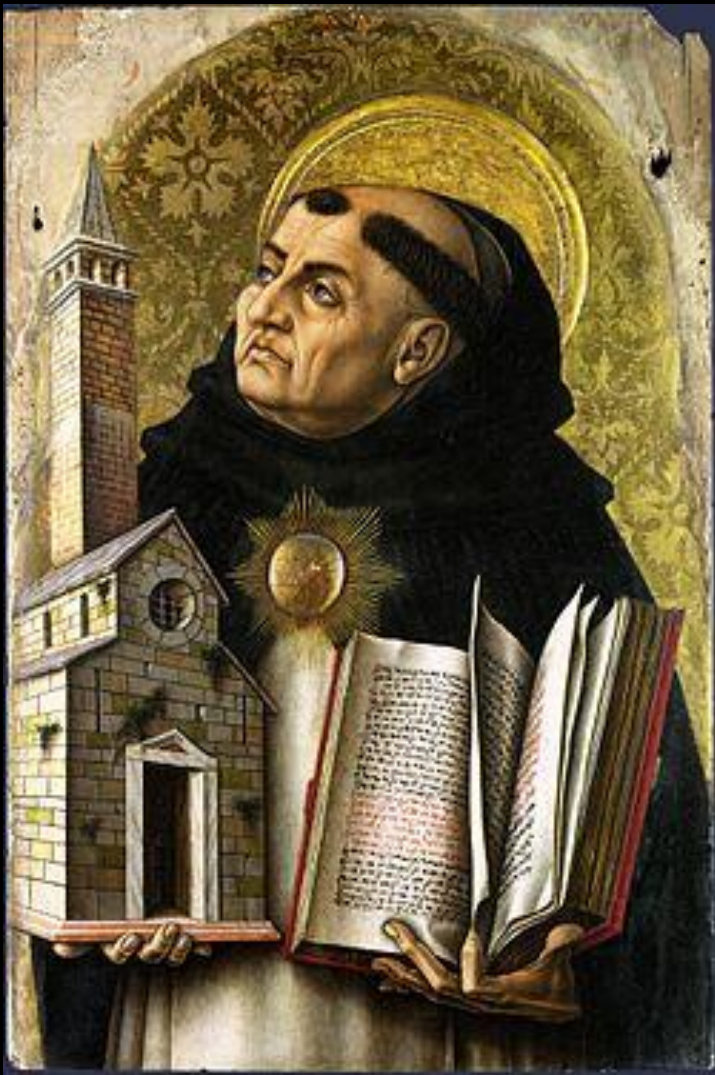
• سر و کار حکمت با عقل و اندیشه و موعظه با احساس و عاطفه است؛

• حکمت بر موجودی ذهن می افزاید و موعظه ذهن را آماده بهره گیری از موجودات می کند؛

- حکمت هنر با وجود مستتر بودن در اندیشه و کلام دانشمندان اسلامی
- برای نخستین بار در عصر جدید توسط «تیتوس بورکهارت» به مباحث اسلامی هنر راه می یابد.

- (متوفی به ۱۹۸۴)

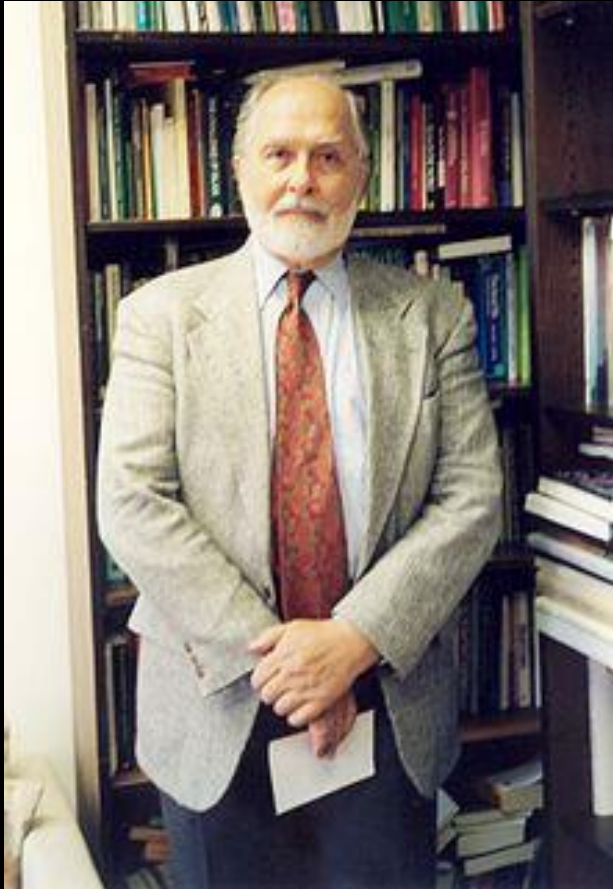
توماس آکوئیناس: هنر بدون حکمت هیچ است.
(۱۲۲۵ الی ۱۲۷۵ م)
تلفیق اندیشه ارسطویی با الهیات مسیحی

• سید حسین نصر:

• هنر اسلامی مبتنی بر معرفتی است که خود سرشت معنوی و روحانی دارد

• معرفتی که استادان سنتی آن را حکمت نامیدند

• حکمت یعنی معرفتی با سرشت روحانی

• (تولد ۱۳۱۲ تهران)